

Gradivo k točki 3

O D L O K
o razglasitvi križa pri Križci in križa v Zevniki
za kulturni spomenik lokalnega pomena – prva obravnava

OBČINA PIVKA

Župan

Kolodvorska cesta 5, 6257 Pivka

tel. 05 72 10 100 / fax. 05 72 10 102

e-pošta: obcina@pivka.si

Datum: 05.09.2007

OBČINSKEMU SVETU OBČINE PIVKA

ZADEVA: **Obrazložitev k odloku o razglasitev križev za spomenik lokalnega pomena – prva obravnava**

Pravna podlag

a za sprejem odloka

Odlok o razglasitvi Križa pri križci, Križa v Zevniki se sprejme na podlagi 9. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine, ki opredeljuje pristojnost lokalnih skupnosti na področju varstva kulturne dediščine. Kot pristojnosti zakon opredeljuje: razglašanje spomenikov lokalnega pomena, izdajanje odločb v zvezi z razglasitvenimi akti in zagotavljanje sredstev za ohranjanje spomenikov lokalnega pomena. 12. člen zakona določa, da akt o razglasitvi spomenika lokalnega pomena sprejme pristojni organ lokalne skupnosti. Po podzakonskih določbah Statuta Občine Pivka (16.člen) sprejme odlok občinski svet Občine Pivka. 7. člen statuta od lokalne skupnosti zahteva, da skrbi za kulturno dediščino na svojem območju.

Razlogi za sprejem odloka in ocena stanja

Spomenikoma se varuje širša okolica objekta, ohraniti je potrebno obstoječo rabo prostora ali pa tej podobno s ciljem zagotovitve ali ohranitve prostorske integritete, pričevalnosti in dominantnosti spomenika.

Za vsak poseg v spomenike, njegove dele in njegovo vplivno območje je potrebno pridobiti kulturnovarstvene pogoje in na njihovi podlagi kulturnovarstveno soglasje zavoda.

Odlok opredeljuje etnološke in umetnostno zgodovinske spomenike.

1. Kamniti križ Pri križcu se nahaja zahodno od vasi Kal na travnatem vršaju desno ob cesti Kal-Neverke, kjer se z njo križa, ki gre proti severu v gozd. Levo od poti, kjer stoji tudi križ, rase velik javor, z desne pa obdaja pot divja živa meja iz dreves.

Znamenje je značilen pivški visoki kamniti križ s podstavkom, stebrom s kapitelom in deteljčastim križem iz sivega apnenca, visok 320 cm, vključno s podstavkom. Za podstavek je grobo obdelan velik kvader. Visok vitek trebušast steber ima pravokotno bazo z ločeno zaključenimi stranicami in profiliran visoki kapitel. Vanj je vsajeno podaljšano deteljčno razpelo. Na njem je frontalno upodobljen Križani, v trilistih pa so sklesane tri nenavadne, zelo izbočene krilaste angelske glave. V napisnem polju na licu kapitela je vklesana letnica 1896,

v spodnjem delu pa teče po treh licih kapitela okrasek v obliki rombov. Tipološko spada to kažipotno znamenje zunaj vasi v skupino visokih kamnitih križev z deteljčastim križem. Križ Pri križcu na Kalu iz leta 1896, ki je kvaliteten kamnoseško-umetniški izdelek znanega avtorja, je pomemben člen v skupini pivških križev.

2. Križ v Zevniki je obrnjen proti severovzhodu in postavljen na parcelo, ki leži med cestama proti Kleniku in tisto proti Parjam in naprej Knežaku. Nekdanji jarek za odvajanje vode pred križem in desno od njega je zdaj pokrit, levo od njega, ob cesti proti Kleniku, pa je odprt jarek. Križ je bil pred leti obdan z gredico z rožami in s tem je bil v precejšnji meri zasut njegov podstavek. Za križem se razprostira polje s posamičnimi njivami. Križ v Zevniki je značilen pivški visoki kamniti križ s podstavkom, višine 351 cm vključno s podstavkom, stebrom s kapitelom in deteljčastim križem iz dveh različic apnenca. Je eden izmed najlepših primerkov vitkih pivških deteljčastih križev s konca 18. stoletja. Visoko in vitko trebušasto deblo stebra s prizmatično bazo stoji na podstavku v obliki prisekane piramide. Na spodnjem in zgornjem vratu ima dvoredno luskasto okrasje, ki ga veže zgoraj vrv, spodaj pa gladek obel prstan. Nadaljuje se s profiliranim visokim kapitelom kvadratnega prereza, v katerega je vsajen deteljčast križ s podaljšanim deblom, na katerem je nakazan tudi spodnji list trilista, kar je redkost. Posebnost razpela so valjasti okraski v pazduhah krakov. Na prednji strani razpela so primitivno sklesan relief suhljatega Križanega, v trilstu pod njim mrtvaška glava s prekrizanimi kostmi, v drugih trilstih pa krilate angelske glavice. Na hrbtni strani križa je vrezan IHS, na prednjem licu, pa je vrezana okrnjena letnica 178_.

Oba znamenja spadata v skupino visokih kamnitih križev z deteljčastim križem. To so značilna pivška znamenja, ki so nastajala kontinuirano od prve polovice 17. stoletja dalje. Kot t.i. »pivška skupina« sta križa nepogrešljiv sestavni del kulturne in krajinske identitete Pivke. Po tipoloških značilnostih, tradiciji, časovnem razponu, kontinuiteti in prostorski gostoti so pivški križi pomembni ne le v slovenskem, temveč tudi v širšem merilu.

Cilji odloka so:

- zavarovati kulturni spomenik na ustrezen način, da se ne ogrozi njegov kulturni pomen;
- lokalna skupnost na območju katere leži spomenik ima v primeru odprodaje spomenika po zakonu predkupno pravico;
- kulturna dediščina lokalnega pomena pripomore k krepitevi lokalne kulturne identitete.

Ocena finančnih posledic

Spomenik mora lastnik po zakonu ohranjati in vzdrževati na lastne stroške, ter omogočiti njegovo raziskovanje in dostopnost v skladu z namembnostjo in režimom varstva. Lokalna skupnost prispeva javna sredstva v ta namen na podlagi razpisa za kulturno dediščino.

Lastniki lahko kandidirajo na različne razpise Ministrstva za kulturo, pri pripravi dokumentacije občinska uprava nudi operativno in strokovno pomoč.

Pripravili:
Strokovna sodelavka
za družbene dejavnosti
Maja Kušlan

ŽUPAN:
Robert Smrdelj I.r.

**OBČINA PIVKA
OBČINSKI SVET****(predlog)**

Na podlagi 9. in 12.člena Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 7/99) ter 7. in 16. člena Statuta Občine Pivka (Uradni list RS, št. 58/99, 77/00, 24/01, 110/05, 52/07) je občinski svet Občine Pivka na svoji _____. redni seji, dne _____, sprejel sledeči

O D L O K
o razglasitvi križa pri Križci in križa v Zevniki
za kulturni spomenik lokalnega pomena

1. člen

Za etnološki in umetnostno zgodovinski spomenik lokalnega pomena se razglasijo Križ pri Križci, Križ v Zevniki (v nadaljevanju spomenika).

Spomeniki se nahajajo:

- na parcelni številki 1236/2 k.o. Kal (Križ Pri križci),
- na parcelni številki 731 k.o. Radohova vas (Križ v Zevniki).

2. člen

Križ pri križci, Križ v Zevniki se proglašajo za spomenik na podlagi strokovnih osnov, ki jih je pripravil pristojni Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Nova Gorica:

- Križ pri Križci , z dne 13.06.2007, EŠD 26796
- Križ v Zevniki, z dne 18.06.2007, EŠD 17459.

3. člen

Strokovne naloge v zvezi z varstvom spomenika opravlja Zavod za varstvo kulturne dediščine v Novi Gorici.

4. člen

S spomeniki se varuje širša okolica objekta, ki zagotavlja funkcionalno integriteto objekta.

5. člen

Za vsak poseg v spomenik, njegove dele in njegovo vplivno območje je potrebno pridobiti kulturnovarstvene pogoje in na njihovi podlagi kulturnovarstveno soglasje zavoda.

6. člen

Občinska uprava Občine Pivka mora v šestih mesecih po uveljavitvi tega odloka izdati lastniku spomenika odločbo o varstvu spomenika v skladu z zakonom.

7. člen

Zaznamba o kulturnem spomeniku se vpiše v zemljiško knjigo.

Občinski upravni organ, predlaga vpis kulturnega spomenika v zemljiško knjigo v roku treh mesecev po sprejetju odloka.

8. člen

Nadzor nad izvajanjem tega odloka opravlja Inšpektorat RS za varstvo kulturne dediščine.

9. člen

Za kršitev določb tega odloka veljajo kazenske določbe Zakona o varstvu kulturne dediščine.

10. člen

Ta odlok začne veljati po objavi v Uradnem listu RS.

Št. :

Dne:

ŽUPAN

Robert Smrdelj